

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
"доктор"

в област на висше образование: 1. Педагогически науки

професионално направление: 1. 2 Педагогика (Сравнително образование)

Автор: Светозар Вихренов Петров

Тема: „Сравнително изследване на учебници по история за първите три гимназиални класа в България, Северна Македония и Сърбия”

Научен ръководител: проф. дпн Николай Попов

Автор на рецензията: проф. дпн Клавдия Сапунджиева, СУ

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Светозар Петров е роден през 1988 г. Завършил е история с педагогическа правоспособност (бакалавър) и стара и средновековна история (магистър) във ВТУ „Св.св. Кирил и Методий”. Работил е като учител по история, репортер, организатор за обработка на база данни, учител и обучител към Фондация „Заедно в час”. За периода 15.02. 2019 – 15.02. 2022 г. е редовен докторант към катедра „Социална педагогика и социално дело” в СУ.

По процедурата няма нарушения и са представени всички необходими документи.

2. Актуалност на тематиката

Темата на дисертацията е актуална не само като проблематика, но и като разработка, като научно изследване, в което е проявена систематичност, последователност и отговорност. Специфичната значимост на изследването е направеният критичен дидактически (сравнителен) анализ на учебници по история. Това е *реален принос*, тъй като този тип анализ се среща рядко в научните разработки, които са насочени повече към анализ на съдържанието. Дисертацията на Светозар Петров извежда и оценява методическата и педагогическата стойност на учебниците по история и то като проекция на образователните системи на държавите. Това определя и спецификата на нейната актуалност.

3. Познание на проблема

Въпреки трудната за изследване проблематика докторантът е съумял да изведе ясна изследователска линия, оформена около „собствена методология”, която е конструирана на базата на анализ и адаптация както на водещи по темата теоретични педагогически концепции, така и върху конкретен оперативен инструмент – таксономията на Андерсън и Кратуол, който е приложен при сравнението на девет учебни програми по история и девет учебника. Формулирани са три критерия, по които са сравнени учебниците – по държави и по класове.

Всичко това е *реален принос* в областта на сравнителното образование и педагогиката. Правилен е и подходът (втората хипотеза) да се сравнява и анализира дидактичната обосновааност, „дидактизирането” и различните учебни активности, а не – фактологичното съдържание. Така се избягват „подводните камъни” от псевдоисторическо и политическо естество. Много добро впечатление прави фактът, че анализът е критичен и със съответните изводи и обобщения след основните масиви на текста – параграфи, глави. Той следва обща дедуктивна логика – от макро към

микро, а текстът следва последователно изследователската логика и предпоставя следващия анализ. Това позволява по-ясната ориентация в многообразието от факти, данни и заключения. Целият текст е илюстриран с прецизни таблици, които също могат да бъдат посочени като *принос* за обобщаване на фактите.

4. Методика на изследването

Цялостната изследователска концепция е последователно очертана, структурирана и обоснована. Целта и задачите са добре формулирани и точни. Използваните методи съответстват на изследователската концепция и обхващат основните изследователски полета. Най-много е използван сравнителният метод, чрез който последователно се сравняват структурните модели, учебните програми и учебниците и се дава възможност за единен анализ на различните елементи на образователната система. Останалите методи са: съдържателен анализ, дидактически анализ, анализ на количествени данни, таксономията на Андерсън и Кротуел, която е особено подходяща за конкретното изследване. Може да се добави и теоретичният анализ, който неминуемо присъства във всяко (сравнително) дисертационно изследване.

5. Структура и характеристика на дисертационния труд

В структурно отношение дисертацията се състои от увод, три глави, заключение, научни приноси, публикации по темата на дисертацията, използвана литература – общо 263 страници.

Първа глава представя структурните модели на училищното образование, програмите и целите на образованието в трите изследвани балкански страни. Изведени са приликите и разликите. На основата на

сравнителен анализ на нормативната база са обобщени изводи, които обосновават следващия анализ. Това е *реален принос*, който очертава образователната рамка и учебните профили на обучението в трите държави. Втора глава е посветена на учебника, в частност на учебника по история и начините/критериите за анализ. Направен е подробен теоретичен преглед по темата, очертани са подходите за анализ и са формулирани три критерия за анализ. Това е *реален принос*, с който се обогатява арсеналът от методи и инструменти за анализ на учебниците въобще и в частност на учебниците по история. Трета глава е фокусът на изследването, защото е посветена на анализа на учебниците по история. Тук са „разиграни” и показани възможностите на сравнителния метод – анализирани са девет учебника, по трите критерия, като за всеки критерий първо се представят учебниците по държави, а след това е направено сравнително представяне по класове. Това е *реален принос*, с който се обогатява сравнителното научно познание с конкретния значим за педагогиката дидактически профил на балканските учебници. Финалните изводи са значими и произтичат от анализа и данните на изследването. Те отварят и бъдещи изследователски перспективи.

6. Преценка на приносите и авторството на докторанта

Дисертацията е лично дело на докторанта, а текстът коректно представя автори, резултати, позовавания. Изведените приноси са коректни, макар че биха могли да се допълнят с какво конкретно обогатяват сравнителната педагогическа теория и практика. Трудът открива нови и неизследвани фокуси в едно, макар и проучвано от различни гледни точки изследователско поле, с което се обогатява понятийно, съдържателно и концептуално разбирането за сравнителен педагогически анализ и неговото приложение при сравняването на

учебници по история. С особена стойност е и фактът, че се изследват образователните системи и учебниците на три балкански страни, защото, както посочва и докторантът, „балканските държави традиционно обвързват минало и съвременност”.

7. Автореферат и публикации

Авторефератът отразява основните постижения на труда и е достатъчно представителен. Налице са 5 самостоятелни публикации от различен научен жанр, които също са достатъчно представителни.

8. Бележки и препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Докторантът показва отговорност и научна рефлексия и на практика се е съобразил с почти всички препоръки и бележки от предходните етапи на обсъждане. Препоръката ми е свързана с още по-широкото представяне на резултатите и оформянето на практическо помагало за сравнителен анализ на учебниците (по история) по използваната методология.

Въпрос: Обяснете по-конкретно идеята за бъдещо още „по-качествено развитие” на българските учебници? – с. 251.

Обобщение: Дисертацията представя актуален и значим проблем за педагогическата теория и практика. Резултатите и заключенията имат специфично научно и практическо значение за реализирането на основната идея, както и възможност за нови бъдещи изследвания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: Дисертационният труд има редица безспорни качества и отговаря на Закона за развитие на академичния състав и Правилника за неговото прилагане. Той съдържа научни и научно-приложни резултати, които дават основание да дам **положителната си оценка** за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Светозар Вихренов Петров в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление: 1. 2. Педагогика (Сравнително образование).

06. 06. 2022 г.

проф. дпн Клавдия Сапунджиева